

Вашків О.П., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств і корпорацій, ТАНГ

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ НА ВЕЛИЧИНУ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його виробничого потенціалу, забезпечення всіх форм інвестування. Поряд з цим, прибуток як результативний показник господарської діяльності є базою для обчислення і аналізу важливих фінансових показників: прибутковості, стійкості економічного зростання підприємства, встановлення стадії його життєвого циклу тощо. Без реально встановленої величини прибутку провести аналіз фінансового стану підприємства і зробити з нього об'єктивні висновки неможливо.

Як відомо, прибуток визначається зменшенням суми валового доходу на суму валових витрат. Такий підхід цілком виправданий з погляду обчислення суми прибутку протягом незначних періодів часу і сьогодні він використовується у фіскальному законодавстві України. Проте, зіставляючи витрати і результати виробництва протягом

тривалого проміжку часу як з метою аналізу, так і в процесі вироблення тактичних чи стратегічних планово-управлінських рішень, такий підхід хибує неточністю.

Ці неточності найбільшою мірою зумовлюються інфляційними процесами. В умовах зростання цін, умовно кажучи, “виникає додаткова стаття витрат – витрати на інфляцію”. І хоча в Україні темпи інфляції суттєво знизилися порівняно з тими, що спостерігалися у першій половині 90-х років ХХ сторіччя, проте, вони не настільки низькі, щоб ними нехтувати. В безінфляційних економічних системах “помірна інфляція – скажімо 3 % на рік – може не братися до уваги..., але за більш високого рівня вона обов’язково повинна бути врахована”.

Зрозуміло, виникає питання, як при цьому уникнути можливих помилок в обчисленні прибутку, оскільки “інфляція відчутно спотворює дані про результати господарської діяльності компаній і може мати суттєвий вплив на їх реальні прибутки”.

Вирішення проблеми зіставлення витрат і результатів діяльності підприємства зводиться до коригування їх величини за допомогою інфляційного коефіцієнта. Цей коефіцієнт дозволяє врахувати різницю в темпах зміни цін на продукцію, що випускається підприємством, цін використовуваних ним ресурсів і середньостатистичного темпу інфляції національної валюти, оскільки навіть у періоди швидкого росту інфляції окремі ціни можуть залишатись відносно стабільними, а інші зростати чи знижуватися. Тоді, скориговану суму прибутку слід визначати за формулою:

$$\Pi = I_k (D - B), \quad (1)$$

Π – прибуток підприємства, отриманий протягом певного періоду часу;

I_k – інфляційний коефіцієнт у тому ж часовому інтервалі;

D – дохід підприємства, отриманий протягом цього ж проміжку часу;

B – витрати підприємства, здійснені у тому ж часовому інтервалі.

Особливе значення у цих обчисленнях відводиться інфляційному коефіцієнту, який не тільки враховує загальний темп інфляції, але й дозволяє зіставити у динаміці дохід і витрати підприємства. Його слід обчислювати на основі такої формули:

$$I_k = \frac{D : I_n - B : I_p}{(D - B) : I_\zeta}, \quad (2)$$

де I_n – коефіцієнт зростання цін на продукцію підприємства (наприклад, за місяць):

$$I_n = (1 + \Delta C_1)(1 + \Delta C_2) \dots (1 + \Delta C_n), \quad (3)$$

де $\Delta C_1, \Delta C_2, \dots, \Delta C_n$ – приріст ціни на продукцію підприємства у відповідному часовому інтервалі (в частках від одиниці);

I_p – коефіцієнт інфляції, який враховує ріст цін на використовувані у виробництві ресурси (сировину, матеріали, напівфабрикати, робочу силу тощо) за той самий проміжок часу:

$$I_p = (1 + \Delta P_1)(1 + \Delta P_2) \dots (1 + \Delta P_n), \quad (4)$$

де $\Delta P_1, \Delta P_2, \dots, \Delta P_n$ – середньозважений приріст цін на використовувані підприємством ресурси (в частках від одиниці);

I_ζ – коефіцієнт інфляції національної валюти протягом аналогічного періоду часу:

$$I_\zeta = (1 + T_1)(1 + T_2) \dots (1 + T_n), \quad (5)$$

де T_1, T_2, \dots, T_n – темпи інфляції національної валюти у відповідному часовому інтервалі (в частках від одиниці).

Здійснимо деякі перетворення у формулі (2):

$$I_k = \frac{(I_n : I_u) \cdot D - (I_p : I_u) \cdot B}{D - B} = \frac{\Pi : \alpha - 1 : \beta}{\Pi - 1}, \quad (6)$$

де α – співвідношення коефіцієнтів зростання ціни продукції підприємства і загального темпу інфляції:

$$\alpha = I_p : I_u; \quad (7)$$

β – співвідношення коефіцієнтів інфляції на ресурси і загального темпу інфляції:

$$\beta = I_p : I_u; \quad (8)$$

Π – коефіцієнт прибутковості виробництва:

$$\Pi = D : B. \quad (9)$$

Розглянемо умовний приклад впливу інфляції на величину прибутку, якщо $\Pi = 1,2$.

Показники	Місяці					
	I	II	III	IV	V	VI
Загальний темп інфляції, %	3,5	3,8	2,9	2,5	3,4	2,0
Ріст цін на продукцію підприємства, %	3,9	4,5	2,6	2,6	3,9	2,2
Ріст цін на виробничі ресурси, %	3,2	3,4	2,9	2,3	3,0	1,8

На основі формули (3) визначаємо ріст цін на продукцію підприємства:

$$I_p = 1,039 * 1,045 * 1,026 * 1,026 * 1,039 * 1,022 = 1,214.$$

За формулою (4) обчислюємо сукупне підвищення цін на використовувані ресурси:

$$I_u = 1,032 * 1,034 * 1,029 * 1,023 * 1,030 * 1,018 = 1,178.$$

Використовуючи формулу (5), обчислюємо величину інфляції національної валюти:

$$I_u = 1,035 * 1,038 * 1,029 * 1,025 * 1,034 * 1,020 = 1,195.$$

На основі формул (7) і (8) обчислимо значення співвідношень α і β :

$$\alpha = 1,214 : 1,195 = 1,0159;$$

$$\beta = 1,178 : 1,195 = 0,9858.$$

Величину інфляційного коефіцієнта визначаємо за формулою (6):

$$I_k = (1,2 : 1,0159 - 1 : 0,9858) : 0,2 = 0,8341.$$

Тобто, прибуток підприємства зріс протягом аналізованого періоду на 16,59 % (100 – 83,41). Цей приріст зумовлений виключно інфляцією завдяки вдалому поєднанню змін ціни на ресурси, готову продукцію і зміни загального рівня цін. Причому, сума прибутку перебуває у прямій залежності від інфляційного коефіцієнта і рівня рентабельності виробництва. А отже, обираючи сферу підприємницької діяльності, необхідно, щоб ринкова ніша відповідала таким вимогам: висока прибутковість обраного бізнесу; відставання ресурсної інфляції від загального рівня

цін; випередження темпів росту цін на продикуваний товар порівняно із загальним рівнем цін.